

N:o 4.

Auk. till Riksd. kansli den 27 april 1903 kl. 1 e. m.

Särskilda utskottets n:o 3 utlåtande (n:o 2), i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor.

Till förberedande behandling har utskottet fått emottaga Kungl. Maj:ts till innevarande års Riksdag aflåtna proposition n:o 57, så lydande:

»Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden vill Kungl. Maj:t härmed inhämta Riksdagens yttrande öfver närlagda förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor; viljande Kungl. Maj:t efter mottagandet af Riksdagens svar företaga den slutliga pröfningen af samma förslag.»

Omförmälta förslag är af följande lydelse:

Förslag

till

Förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor.

I Kap.

Om byggnadslånekassas uppgift och lånerörelse.

1 §.

För hvart och ett af rikets stift, med undantag af Lunds och Visby, skall inrättas en ecklesiastik byggnadslånekassa, för hvilken särskildt regle-

mente af Kungl. Maj:t fastställes, med iakttagande af de i denna förordning angifna grunder.

Byggnadslånekassan för Växjö stift omfattar jämväl de bostadsboställen inom Lunds stift, hvilkas innehafvare ej äro delägare i skånska prästerskapets byggnadskassa.

2 §.

Byggnadslånekassa skall hafva till uppgift att anskaffa samt till byggnadsskyldiga präster och pastorat eller församlingar utlåna penningar till bestridande af kostnader å laga hus vid bostadsboställen i de fall, som närmare omförmälas i 20 §, 21 § och 74 § 3 mom. af ecklesiastik boställsordning, så ock att öfvervaka vård och underhåll af sådana laga hus samt tillse, att nybyggnad eller förbättring, för hvilken lån ifrågakommer, utföres på ändamålsenligt och för hvarje särskildt boställe lämpligt sätt, äfvensom föranstalta om brandförsäkring, som i 24 § 1 mom. af nämnda boställsordning sägs.

3 §.

Lån beviljas till bestridande af det kostnadsbelopp, synerätt för hvarje särskildt fall bestämmer. Då fråga är om lån till boställshafvare, skall härtill läggas byggnadslånekassans utgift för brandförsäkring, men äfven iakttagas att, om nybyggnad eller förbättring skett i följd af eldskada, skäligen afdrag göres för den ersättning, som genom brandförsäkring kunnat beredas.

Vid lånets utbetalning till byggnadsskyldig afgifver denne förbindelse, affattad enligt reglementets bestämmelser.

Boställshafvare må kunna erhålla förskott å lånet, såvida han därför ställer fullgod säkerhet.

4 §.

Har boställshafvare fått lån sig beviljadt till bestridande af kostnad, som det ålagts honom att till företrädare utgifva, må detta lån icke lyftas, förr än styrkt blifvit, att företrädaren erhållit godtgörelse eller medgifvit lånets utbetalande.

5 §.

De af byggnadslånekassa utlämnade lån återgäldas genom annuiteter, hvilka skola så beräknas, att de godtgöra kassans ränteutgifter och amortera det utlånade kapitalet under tid, som motsvarar den antagna varak-

tigheten af den nybyggnad eller förbättring, för hvars kostnad lånet beviljats. Närmare bestämmelser härom meddelas i reglementet.

6 §.

Afgift, som belöper å boställshafvares lån, skall vederbörande uppboordsman för prästlönededlen å tid, som i reglementet angifves, till kassan inbetala af de församlingsafgifter, han för boställshafvarens räkning uppburit.

7 §.

Därest, efter det lån för nybyggnad eller förbättring å boställe blifvit från byggnadslånekassa lämnadt, samma boställe förklaras icke vidare skola utgöra bostadsboställe vid den prästerliga befattning, med hvilken det dittills varit förenadt, skall den vid denna tid oguldna del af nämnda lån godtgöras kassan i den ordning, Kungl. Maj:t för hvarje särskildt fall bestämmer.

8 §.

Till gäldande af byggnadslånekassas förvaltningskostnader erlägges af hvarje byggnadsskyldig innehafvare af bostadsboställe, som kassan afser att omfatta, samt af hvarje pastorat eller församling, som för dylikt boställe ingått i kassan, en årlig afgift, hvarom reglementet närmare bestämmer, dock till belopp af högst tio kronor. Hvad som kan erfordras utöfver dessa medel godtgöres af prästerskapets lönerogleringsfond till belopp, som Kungl. Maj:t för hvarje kassa fastställer.

9 §.

Byggnadsskyldighetsafgifter, som enligt 78 § af ecklesiastik boställsordning för boställe inflyta, bokföras såsom detta boställes tillgång att vid blifvande nybyggnad af boställshafvares laga hus användas i den ordning, reglementet fastställer.

Hvad af byggnadslånekassas årliga inkomster icke erfordras till täckande af omedelbart förestående utgifter göres räntebärande enligt närmare föreskrifter i reglementet.

10 §.

För anskaffande af medel till utlåning äger byggnadslånekassa upptaga lån mot reverser eller tryckta, endast från kassans sida uppsägbara, obligationer, hvarom närmare bestämmelser meddelas i reglementet.

II Kap.

Om hufvudmän.

11 §.

Hufvudmän för byggnadslånekassa äro alla byggnadsskyldiga innehafvare af bostadsboställen, som kassan afser att omfatta, äfvensom de pastorat eller församlingar, som för dylika boställen ingått i kassan.

III Kap.

Om styrelse.

12 §.

Byggnadslånekassa företrädes af en styrelse, bestående af minst tre ledamöter och lika många suppleanter. Antalet fastställles för hvarje kassa i dess reglemente.

En af ledamöterna jämte suppleant för denne förordnas af Kungl. Maj:t. De öfriga skola af kassans hufvudmän kontraktvis väljas i den ordning, som, jämte sättet för valets kungörande, bestämmes i reglementet.

13 §.

Val af ledamöter sker för fyra år, räknade från och med den 1 maj näst efter valet. Hälften af antalet eller, om detta icke är jämnt, det antal, som är närmast under hälften, afgår dock efter lottning, som inför styrelsen verkställles, vid slutet af andra arbetsåret efter det denna förordning vunnit tillämpning.

Utträder ledamot före utgången af den tid, för hvilken han är vald, afser val af ny ledamot i stället för den utträdande endast den tid, som för honom återstått.

Suppleanter väljas hvarje gång för två år.

Afgående ledamot eller suppleant kan återväljas.

14 §.

Styrelsen utser bland sina valda ledamöter för hvarje år ordförande och vice ordförande.

Är vid sammanträde hvarken ordföranden eller vice ordföranden närvarande, föres ordet af den, som därtill af de tillstädeskomna utses.

15 §.

Styrelsen är behörig att fatta beslut, då minst tre medlemmar äro tillstädes.

Såsom styrelsens beslut gäller den mening, om hvilken vid sammanträde de flesta röstande sig förenat, men vid lika röstetal den mening, som biträdes af ordföranden vid sammanträdet.

Ledamot af styrelsen äge ej deltaga i afgörande af fråga, som afser hans enskilda rätt.

Vid styrelsens sammanträde föres protokoll, hvilket senast vid näst följande sammanträde justeras.

16 §

Styrelsen skall hafva sitt säte i stiftsstad.

17 §.

Styrelsen äger att själf eller genom befullmäktigadt ombud öfverklaga vid ekonomisk besiktning eller husesyn meddeladt beslut, som kan på byggnadslånekassans rätt inverka, samt jämväl eljest å kassans vägnar söka, kära och svara i förekommande fall.

18 §.

Byggnadslånekassas namn tecknas af den eller de styrelseledamöter, som af styrelsen därtill utses.

Skriftlig handling, hvilken för kassan utfärdas, skall vara underskrifven å dess vägnar, med utsättande af dess benämning äfvensom af deras namn, hvilka verkställt undertecknandet. Är sådan handling ej behörigen underskrifven å kassans vägnar, vare de, som handlingen underskrifvit, för hvad sålunda slutits ansvariga, en för alla och alla för en såsom för egen skuld.

19 §.

Vid fullgörande af sitt uppdrag skall styrelsen ställa sig till efterrättelse, förutom bestämmelserna i denna förordning och byggnadslånekassans reglemente, icke blott hvad beträffande byggnadslånekassa ytterligare är i ecklesiastisk boställsordning stadgadt, utan äfven de särskilda föreskrifter, som af hufvudmännen i behörig ordning meddelats och ej strida mot allmän lag eller författning.

20 §.

Till tjänsteman hos byggnadslånekassan förordnar styrelsen en kamrerare, hvilken skall bo i stiftsstadén.

Kamrerarens åligganden och löneförmåner bestämmas i reglementet

21 §.

Öfver byggnadslånekassas inkomster och utgifter föras för hvarje ekklesiastikår noggranna räkenskaper, hvilka inom den 1 därpå följande augusti skola jämte fullständigt bokslut vara till granskning färdiga.

22 §.

Styrelsens medlemmar åtnjuta för sitt uppdrag icke annan godtgörelse än resekostnads- och traktamentsersättning enligt grunder, som i reglementet fastställas.

IV Kap.

Om revision.

23 §.

För granskning af styrelsens förvaltning och byggnadslånekassans räkenskaper utse hufvudmännen årligen tre revisorer och tre suppleanter för dem, hvarjämte Kungl. Maj:t äger förordna ett ombud att i revisionen deltaga.

24 §.

Efter kallelse af styrelsen skola revisorerna senast den 1 augusti sammanträda, hvarvid skola tillhandahållas af styrelsen afgifven berättelse angående förvaltningen äfvensom alla öfriga för revisionen erforderliga handlingar. Revisionen skall vara afslutad och berättelsen däröfver till styrelsen aflämnad före den 15 i samma månad. Revisionsberättelsen jämte styrelsens förklaring öfver möjligen gjorda anmärkningar skall styrelsen i god tid före den 15 september i tryck tillställa kassans hufvudmän.

25 §.

Revisor skall under den tid, hans uppdrag afser, äga ständig tillgång till byggnadslånekassas alla böcker, räkenskaper och andra handlingar;

och må af honom begärd upplysning angående förvaltningen ej af styrelsen förvägras.

26 §.

Hafva revisorer i sitt utlåtande mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot dylik i förvaltningsberättelsen eller räkenskaperna meddelad uppgift, eller vid fullgörandet af sitt uppdrag visat grof vårdslöshet, vare de, som låtit sådant komma sig till last, byggnadslånekassan ansvariga för all däraf uppkommande skada, en för alla och alla för en. Ej må dock talan härom anställas, sedan två år förflutit, från det revisorernas berättelse för hufvudmännen framlades.

27 §.

Arfvode till revisorerna utgår med belopp, som i reglementet bestämmes.

V Kap.

Om hufvudmännens sammanträden.

28 §.

Utom beträffande styrelseval utöfvas hufvudmännens rätt att deltaga i handhafvandet af byggadslånekassas angelägenheter å allmän stämma. Pastorat eller församling, som ingått i kassan, utöfvar denna sin rätt genom ombud, utsedt å kyrkostämma.

Å hufvudmännens stämma tillkommer en röst hvarje röstberättigad, som anmält sig till deltagande i förhandlingarna. Röstberättigad äge sin talan på annan röstberättigad genom fullmakt öfverlåta; dock må ingen på grund af sådan fullmakt föra talan för mer än en röstberättigad.

29 §.

Ordinarie stämma hålles i stiftsstaden en gång hvarje år inom slutet af oktober månad å dag, som i reglementet bestämmes.

30 §.

Stämman öppnas af styrelsens ordförande, hvarefter företages val af ordförande vid stämman.

31 §.

Å ordinarie stämman skola förekomma:

1:o) föredragning af styrelsens och revisorernas berättelser angående förvaltningen under senast förflutna räkenskapsår äfvensom styrelsens skriftliga förklaring öfver möjligen gjorda anmärkningar;

2:o) afgörande af fråga om ansvarsfrihet åt styrelsen för dess förvaltning;

3:o) val af revisorer och suppleanter för dem; samt

4:o) handläggning af ärende, som i öfrigt af styrelsen eller eljest till stämman hänskjutits.

32 §.

Beviljas icke ansvarsfrihet åt styrelsen, skall talan å dess förvaltning till domstol instämmas inom tre månader från den dag, stämman avslutades. Försittes den tid, och har ej styrelseledamot gjort sig skyldig till handling, som efter allmän lag är straffbar, vare från ansvar fri.

33 §.

Styrelsen eller revisorerna må kalla hufvudmännen till extra stämman.

Sådan stämman skall ock af styrelsen utlysas, då det för uppgifvet ändamål skriftligen begäres af minst tio hufvudmän.

Vid extra stämman får ej till afgörande företagas ärende, som ej varit i kallelse till stämman angifvet.

34 §.

Kallelse till stämman kungöres, på sätt reglementet bestämmer, tre gånger, sista gången minst fjorton dagar före stämman.

35 §.

Såsom stämmas beslut gäller den mening, för hvilken de flesta rösterna afgifvits, och vid lika röstetal den mening, ordföranden biträdt.

Val skall ske med slutna sedlar; vid lika röstetal afgöres valet genom lottning.

36 §.

Vid stämman skall ordföranden låta föra protokoll, utvisande, hvilka vid stämman närvarit och hvilka beslut där blifvit fattade. Stämman ut-

ser två af de närvarande att jämte ordföranden å viss dag justera protokollet, som fjorton dagar efter stämman skall vara för hufvudmännen tillgängligt.

VI Kap.

Tillämpningsbestämmelser.

37 §.

Denna förordning träder i kraft från och med den 1 maj 1906; skolande för hvarje byggnadslånekassa å tid, som Kungl. Maj:t vid utfärdande af reglemente för kassan bestämmer, val af styrelse förrättas i enlighet med de beträffande styrelseval i reglementet gifna föreskrifter.

38 §.

Göres framställning om denna förordnings tillämpning jämväl å bostadsboställe inom Visby stift, äger Kungl. Maj:t att öfver framställningen besluta och därvid, såvida densamma bifalles, föreskrifva, i hvilken byggnadslånekassa bostället må ingå.»

I det vid förevarande proposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet hänvisar föredragande departementschefen till hvad han angående de nu föreslagna ecklesiastika byggnadslånekassorna anfört vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 31 december 1902 af det genom proposition för innevarande års Riksdag framlagda förslag till ecklesiastik boställsordning.

Sedan departementschefen under nämnda föredragning erinrat om de framställningar angående behovet af ändrade bestämmelser rörande nybyggnads- och underhållsskyldigheten å vissa ecklesiastika boställen jämte därmed sammanhängande frågor, hvilka från Riksdagens sida år 1854 och sedermera upprepade gånger gjorts, och om de särskilda författningsförslag, som i anledning häraf utarbetats, samt omförmält, hurusom det af Kungl. Maj:t senast i proposition till 1894 års Riksdag framlagda förslag till ecklesiastik boställsordning icke blifvit af Riksdagen antaget, yttrade departementschefen bland annat följande:

»På grund af motioner vid 1897 års riksdag anhöll Riksdagen i skrifvelse den 5 maj samma år, att Eders Kungl. Maj:t måtte, bland annat, till Riksdagens godkännande framlägga förslag till de grunder, som ansåges höra blifva bestämmande vid reglerande af prästerskapets aflöning, sedan tiden

för nu gällande löneregleringar utlupit. I motiveringen till denna skrifvelse erinrades, att vid utredning för uppgörande af förslag till ny lönereglering borde äfven frågan om ändrade bestämmelser angående prästerskapets skyldighet att bygga och underhålla vissa hus å prästgårdar och komministersboställen blifva föremål för undersökning.

Sedan med anledning af denna Riksdagens skrifvelse en särskild kommitté, den s. k. prästlönerregleringskommittén, blifvit af Eders Kungl. Maj:t tillsatt för beredande af de ifrågasatta författningarna, har denna kommitté, som ansett nödigt att byggnadsskyldigheten ordnades, innan förslag till ny lönereglering kunde uppgöras, aflämnat förslag såväl till *ecklesiastik boställsordning* som ock till *förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor*. Kommittén har funnit, att största olägenheten af den byggnadsskyldighet, som för närvarande åligger boställshafvaren, består däruti, att bördan af boställshusens nybyggnad så ojämnt och orättvist fördelas å de boställshafvare, som efter hvarandra begagna boställets hus, och att denna olägenhet mest kännbart drabbar de boställshafvare, komministrarna, som på en gång hafva den största byggnadsskyldigheten och den minsta förmågan att uppbära densamma. Kommittén har tillika funnit, att den beräkning af boställsförmånens värde, som är en nödvändig förutsättning för reglering af prästerskapets aflöning, ytterst beror af byggnadsskyldighetens uppskattning, men att en sådan uppskattning omöjligen kan blifva tillförlitlig, så länge denna skyldighet i verkligheten är ytterst ojämnt fördelad å olika innehafvare af samma boställe. Kommitténs förslag afse därför att, utan rubbning af byggnadsskyldighetens nuvarande fördelning mellan prästerskapet och socknemännen, åvägbringa en jämn fördelning af denna skyldighet mellan boställshafvaren och hans efterträdare och på samma gång förbereda den tillförlitliga uppskattning och reglering af byggnadskostnaden, som varder erforderlig i samband med förestående löneregleringar.

För vinnandet af detta mål har kommittén i främsta rummet byggt på en anordning, hvartill närmaste uppslaget gifvits i ett kammarkollegii utlåtande af den 5 maj 1893, nämligen inrättandet af byggnadslånekassor. Efter det kommittén uppvisat, att det system för årsberäkning, som till fördelande af byggnadsskyldigheten mellan tjänstinnehafvarne hittills blifvit följdt, äfven med tillämpning af den erkänt rationella grundsats, som i den nådiga propositionen blifvit genomförd, icke kan leda till det åsyftade målet, en jämn och rättvis fördelning, och ej heller afhjälper de ekonomiska svårigheter, i hvilka den präst försättes, som har att å sitt boställe uppföra ny byggnad, antager kommittén, att en verkligt rationell fördelning af byggnadsskyldigheten skulle åstadkommas, om anskaffning, förräntning och

amortering af det för boställsbyggnaderna erforderliga kapital utfördes genom varaktiga inrättningar, hvilkas organisation satte dem i stånd att genom århundraden följdriktigt utföra väl uppgjorda fördelningsplaner och hvilkas i viss mån privilegierade ställning kunde erbjuda långifvarne fullt betryggande reell säkerhet och således medförde de billigaste lånevillkor. Att problemet af byggnadsskyldighetens fördelning och lindring kan på denna väg lösas, finner kommittén bevisadt genom erfarenheten från skånska prästerskapets byggnadskassa, och efter mönster af denna kassabildning har kommittén föreslagit, att vid nybyggnad af boställshafvares laga hus å bostadsboställe och vid vissa större reparationer därå kostnaden skall täckas genom lån från byggnadslånekassor, inrättade stiftsvis efter vissa bestämda grunder.»

»Då jag med kommittén är ense därom, att den ojämnhet i fördelningen af nybyggnadskostnaden mellan särskilda innehafvare af ett boställe, hvilken nu råder, och de svårigheter i ekonomiskt afseende, med hvilka de byggnadsskyldiga prästerna ofta hafva att kämpa till följd af den nuvarande ordningen, äro bland de kännbaraste olägenheterna däraf, och då jag anser kommitténs förslag om inrättande af byggnadslånekassor vara en lyckligt funnen utväg till afhjälpan eller lindrande af dessa olägenheter, tillstyrker jag lifligt antagandet af detta förslag.»

Hufvudsyftet med de föreslagna ecklesiastika byggnadslånekassorna, af hvilka en skulle inrättas för hvart och ett af rikets stift, med undantag af Lunds och Visby, är således att åvägabringa en jämn fördelning af byggnadsskyldigheten mellan de särskilda innehafvarne af ett ecklesiastiskt boställe och afhjälpa eller lindra de svårigheter i ekonomiskt afseende, med hvilka de byggnadsskyldiga prästerna till följd af den nuvarande ordningen för byggnadsskyldighetens utgörande ofta hafva att kämpa. Till vinnande af detta syfte skulle hvarje lånekassa anskaffa och åt vederbörande byggnadsskyldiga präster utlåna penningar till bestridande af kostnaden för påkommande nybyggnad och vissa därmed jämförliga större reparationer å laga hus vid ecklesiastika bostadsboställen inom det område, för hvilket kassan inrättats. Sålunda utlämnadt lån skulle genom amortering återgäldas af de boställshafvare, som komme att begagna det hus, för hvars uppbyggande eller förbättring lånet erhållits.

Enligt det föreliggande författningsförslaget jämte Kungl. Maj:ts för Riksdagen nu framlagda förslag till ecklesiastik boställsordning skulle äfven kassorna äga rätt att till byggnadsskyldiga pastorat och församlingar för bekostande af dem åliggande nybyggnad vid ecklesiastika bostadsboställen utlämna lån; hvarjämte kassorna vidare skulle hafva till uppgift att, hvar

inom sitt område, öfvervaka vård och underhåll af laga hus å ecklesiastika bostadsboställen, tillse att nybyggnad eller förbättring, för hvilka lån ifrågakomme, utfördes på ändamålsenligt och för hvarje särskildt boställe lämpligt sätt, äfvensom i vissa fall föranstalta om brandförsäkring af laga hus å boställen, hvarom nu är fråga.

Vidkommande formen för kassornas verksamhet och det sätt, hvarpå i öfrigt det med kassorna afsedda ändamålet skulle förverkligas, innehåller Kungl. Maj:ts förslag hufvudsakligen följande.

För anskaffande af nödiga medel till utlåning skulle byggnadslånekassorna äga upptaga lån mot reverser eller tryckta, endast från vederbörande kassas sida uppsägbara obligationer, hvarom närmare bestämmelser vore att emotse i reglementen, som komme att för de särskilda kassorna af Kungl. Maj:ts fastställas. Ifrågakommande byggnadslån finge af kassorna åt vederbörande byggnadsskyldige utlämnas till bestridande af det kostnadsbelopp, synerätt för hvarje särskildt fall vid godkännande af fullgjordt byggnadsarbete bestämt. Byggnadslån borde återgäldas genom annuiteter, så beräknade, att de komme att godtgöra vederbörande lånekassas ränteutgifter och amortera det utlånade kapitalet under tid, som motsvarade den antagna varaktigheten af den nybyggnad eller förbättring, för hvars bekostande lånet beviljats. Närmare bestämmelser härom skulle meddelas i lånekassornas reglementen. Erforderlig säkerhet för att å boställshafvares lån belöpande annuiteter komme att vederbörligen inflyta antoges böra lämpligen vinnas därigenom, att vederbörande uppbördsmän af boställshafvares löner innehölle och till lånekassorna inbetalade dessa afgifter. Därest ett boställe, för hvilket byggnadslån lämnats, förklarades icke vidare skola utgöra bostadsboställe vid den prästerliga beställning, med hvilken det dittills varit förenadt, skulle det ankomma på Kungl. Maj:ts att för hvarje särskildt fall bestämma, huru den oguldna delen af byggnadslånet skulle vederbörande kassa godtgöras. Utom annuiteterna för beviljade byggnadslån åläge, sedan ny löne reglering för ett pastorat vunnit tillämpning, innehafvare af ecklesiastiskt bostadsboställe inom pastoratet för sådana laga hus, för hvilka annuitet ej utginge, att årligen, så länge detta förhållande fortfore, till vederbörande byggnadslånekassa erlægga en på visst sätt beräknad byggnadsskyldighetsavgift såsom bidrag till betäckande af blifvande nybyggnadskostnad för berörda hus. Till gäldande af byggnadslånekassas förvaltningskostnader skulle hvarje byggnadsskyldig innehafvare af bostadsboställe, som kassan afsåge att omfatta, samt hvarje pastorat eller församling, som för dylikt boställe ingått i kassan, erlægga en årlig avgift, hvarom i reglementet komme att närmare bestämmas, dock till belopp af högst 10 kronor. Hvad därutöfver erfordrades till bestridande af förvaltnings-

kostnader ansåges böra godtgöras af prästerskapets löneregleringsfond till belopp, som af Kungl. Maj:t för hvarje kassa fastställdes. Hvarje byggnadslånekassa skulle föredras af en styrelse, bestående af minst tre ledamöter och lika många suppleanter, och till tjänsteman hos kassan skulle af styrelsen förordnas en kamrerare. Styrelsens medlemmar ägde för sitt uppdrag icke åtnjuta annan godtgörelse än resekostnads- och traktamentsersättning enligt grunder, som komme att i reglementet fastställas. Kamrerarens löneförmåner skulle bestämmas i reglementet.

Beträffande dessa sålunda föreslagna byggnadslånekassor har prästlöneregleringskommittén i sitt till Kungl. Maj:t den 17 augusti 1900 i ämnet afgifna betänkande framhållit, att då genom anlåtande af lånekassorna byggnadsskyldighetens börda blefve mellan de särskilda innehafvarne af ett ecklesiastikt boställe jämnt fördelad, så att utgifterna för boställshusens nybyggnad och underhåll finge karaktären af en på boställets alla innehafvare lika hvilande hyresafgift för byggnadernas begagnande, därigenom ock ett väsentligt hinder för en tillfredsställande reglering af prästernas löner blefve undanröjdt, då nämligen afdraget för byggnadskostnad, hvilket under nuvarande förhållanden svårligen kan tillförlitligt och rättvist beräknas, skulle genom kassornas förmedling blifva nästan lika säkert beräkneligt som den kontanta penninglönen; och har kommittén såväl med afseende härå som med hänsyn till önskvärldheten däraf, att vederbörande boställshafvare, särskildt de svagt aflönade komministrarne, måtte utan dröjsmål komma i åtnjutande af de med kassorna afsedda fördelarne, ansett, att kassorna borde redan under nu löpande löneregleringsperiod inrättas och komma till användning.

Ehuru utskottet till fullo erkänner, att det syftemål, man genom inrättande af de ecklesiastika byggnadskassorna velat vinna, är synnerligen behjartansvärdt, har af skäl, som i det följande omförmälas, utskottet dock icke ansett sig kunna, åtminstone under närvarande förhållanden och i den form, de ifrågasatta låneinrättningarna uti det nu framlagda förslaget erhållit, förorda införande af detta system för bestridande af byggnadskostnaderna vid prästernas boställen.

Prästlöneregleringskommittén har i sitt ofvan omförmälda betänkande gjort en ungefärlig beräkning angående storleken af de annuiteter, som med tillämpning af det föreslagna systemet skulle komma att utgå för ett komministersboställe, sedan byggnadslån lämnats till nybyggnad af alla boställets laga hus. Kommittén har därvid beräknat kostnaden för husens

uppförande och s. k. nybyggnadsreparationer till sammanlagdt 10,000 kronor och antagit de särskilda husens och arbetenas varaktighetstid till högst 100 och lägst 25 år samt har efter dessa grunder uträknat annuiteterna med tillämpning af en räntefot af 5, $4\frac{1}{2}$, 4 och $3\frac{1}{2}$ procent, då annuiteterna befunnits för bostället i dess helhet uppgå till respektive 534 kronor 67 öre, 490 kronor 6 öre, 446 kronor 45 öre och 403 kronor 99 öre. För sin del har kommittén förmenat, att byggnadslånekassornas obligationer borde kunna antagas erhålla så god kredit, att lånen skulle kunna afslutas efter en räntefot af 4 eller $4\frac{1}{2}$ procent, och att annuiteterna således kunde beräknas med tillämpning af sådan räntefot.

Denna kommitténs beräkning är emellertid uppgjord efter endast antagna grunder; och för ett fullt tillförlitligt bedömande af de blifvande annuiteternas storlek skulle väl, såsom kommittén själf framhållit, erfordras en fullständig utredning angående byggnadskostnaden och husens varaktighet vid de särskilda boställena, hvilken med den skiljakthet, som i dessa afscenden råder mellan rikets olika delar, dock torde blifva svår att åstadkomma. Också har redan inom kommittén de af densamma antagna beräkningsgrunder blifvit föremål för gensaga, i det att en ledamot, komministern G. Ekström, uti vid kommittébetänkandet fogad reservation anmärkt, att den i kommitténs betänkande utförda byggnadskostnaden redan med nu gällande pris för material och arbete uppenbarligen vore för lågt tilltagen och, i betraktande jämväl af framdeles inträdande prisstegring, tarfvade en betydlig förhöjning, sannolikt ända till femtio procent, med iakttagande af hvilken förhöjning annuiteten, efter hvad Ekström framhållit, med de utaf kommittén i öfrigt tillämpade beräkningsgrunder, komme efter en räntefot af $4\frac{1}{2}$ procent att stiga till omkring 700 kronor. Beträffande vidare byggnadsarbetenas varaktighetstid synes det utskottet ej osannolikt, att förhållandena i verkligheten komma att gestalta sig så, att amorteringsprocenten ställde sig afsevärdt högre än kommittén antagit. För behörigt iakttagande af såväl vederbörande långgifvares som efterföljande boställsinnehafvares rätt måste nämligen varaktighetstiden med stor försiktighet beräknas, så att dels all risk varder för byggnadslånekassorna fullständigt utesluten därför, att amorteringstiden för ett i kassa erhållet lån icke hunnit gå till ända innan den byggnad, till hvilkens uppförande lånet erhållits, blifvit så förfallen, att den måste mot ny utbytas, och dels en framtida boställsinnehafvare icke varder, jämsides med annuitetens utgörande, alltför mycket betungad med reparationskostnader å en af ålder och röta hårdt medtagen byggnad. Denna försiktighet vid beräkning af varaktighetstidens längd har synts utskottet särskildt påkallad äfven däraf, att, såsom af ofvannämnde reservant inom kommittén framhållits, det

förhållandet eljest lätt skulle kunna uppkomma, att de ifrågasatta byggnadslånen blefve en förmån för de nuvarande boställsinnehafvarne, som komme att dem beredas uti viss mån på efterföljande boställsinnehafvares bekostnad.

Men icke blott i afseende å beräkningen af kostnaden för byggnadernas uppförande och tiden för deras varaktighet, utan äfven beträffande öfriga i prästlöneregleringskommitténs beräkning ingående faktorer ställer sig utskottet synnerligen tveksamt, huruvida den antagna beräkningen torde få anses vara med de verkliga förhållandena öfverensstämmande. Hvad sålunda angår räntefoten, har kommittén förmenat, att byggnadslånekassornas obligationer kunde förväntas erhålla synnerligen god kredit. Härvid synes det utskottet först och främst vara att märka, att, om öfver hufvud taget utsikt skall förefinnas till fördelaktig afsättning af obligationer för ifrågavarande ändamål, det blefve nödvändigt att förebygga, att de särskilda lånekassorna genom obligationer af ett tiotal olika typer komme att konkurrera med hvarandra å lånemarknaden. Härför skulle enligt utskottets uppfattning erfordras inrättande af en centralanstalt, närmast i öfverensstämmelse med allmänna hypoteksbanken, hvilken skulle hafva till uppgift att ombesörja upplåningen och vid behof tillhandahålla stiftskassorna erforderliga medel för utlämnande af byggnadslån. Dessutom torde det för vinnande af önskvärd kredit ock blifva nödigt, att upplåningen bereddades stöd af statsgaranti i någon lämplig form, exempelvis sålunda, att staten lämnade den centrala upplåningsanstalten en garantifond i obligationer. Men äfven om upplåningen anordnades på sådant sätt, kan man icke antaga, att lån för ifrågavarande ändamål kunde erhållas efter så billiga räntevillkor, som på hvarje särskild tid vore å allmänna lånemarknaden gällande för statens obligationer. Härtill kommer, att den centrala upplåningsanstalten måste hafva penningar i förlag för mötande af uppkommande anspråk på byggnadslån, hvilket måste väntas medföra ränteförlust, och att centralanstalten måste hållas skadeslös för såväl dylik ränteförlust som andra möjligen uppkommande förluster. Häraf följer ock, att räntan å byggnadslånen icke, såsom kommittén med sin ståndpunkt antagit, kan sättas lika med den effektiva räntan å de af centralanstalten för ändamålet utlämnade obligationerna, utan måste bestämmas till något högre belopp än den ränta, som vid inlåningen betingats, samt att i följd häraf annuiteten kommer att höjas utöfver hvad kommittén beräknat. I betraktande af nu anförda omständigheter befarar utskottet, att annuiteten för ett boställe framdeles, sedan byggnadslån lämnats å boställshafvarens alla laga hus, skulle befinnas uppgå till vida högre belopp än kommittén beräknat och möjligen öfverstiga årliga genomsnittskostnaden för byggnadsskyldighetens utgörande enligt nu gällande ordning.

Härtill kommer, att förvaltningskostnaderna för de föreslagna kassorna skulle blifva afsevärdt höga. Prästlöneregleringskommittén har beräknat årliga förvaltningskostnaderna i medeltal för hvarje stiftskassa till 3,000 kronor eller således för alla tio kassorna tillhopa 30,000 kronor. På sätt ofvan antydts, anser utskottet en nödvändig förutsättning för antagande af det ifrågasatta lånesystemet vara, att en centralanstalt för upplåningen blefve inrättad. Därigenom skulle dock, enligt utskottets åsikt, de särskilda stiftskassorna ej blifva öfverflödiga, utan dessa skulle fortfarande behöfvas för ombesörjande af utlåningen och fullgörande i de särskilda orterna af öfriga, enligt det föreliggande förslaget åt dem tillämnade uppgifter. De af prästlöneregleringskommittén beräknade förvaltningskostnaderna komme således att ökas med kostnaden för centralanstaltens förvaltning, hvilken kostnad med det ganska omfattande bokförings- och kameralarbete, som af denna anstalt måste besörjas, nog blefve ej så obetydlig. Med hänsyn till vikten däraf, att stiftskassornas kamrerare blefve i sin verksamhet vederbörligen kontrollerade, föreställer sig utskottet, att det skulle befinnas lämpligt och nödigt, att någon af styrelsens medlemmar tjänstgjorde såsom verkställande direktör; och då det ökade arbete, som följde med en dylik befattning, torde kräfva särskild ersättning, skulle äfven häraf en ökning af förvaltningskostnaderna föranledas. Enligt det föreliggande författningsförslaget skulle lånekassornas förvaltningskostnader till största delen godtgöras af prästerskapets löneregleringsfond. Men därjämte skulle ock vissa kontanta bidrag till ifrågavarande kostnaders gäldande utkrävas af de byggnadsskyldige och således för dem medföra en direkt ökning af utgifterna för byggnadsskyldighetens utgörande; och om, hvilket utskottet ansett vara att föredraga, berörda bidrag uttoges endast af dem, som häftade för byggnadslån, och med viss procent å lånebeloppet, tillkommer ju äfven härigenom en ökad utgift för låntagarne. Jämväl må anmärkas, att införande af systemet med byggnadslånekassor skulle hafva till följd ett ökad antal syner och ekonomiska besiktningar å prästernas boställen och äfven därigenom föranleda ökade kostnader för de byggnadsskyldige. Såsom af Kungl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning inhämtas, skulle nämligen för hvarje å ecklesiastikt bostadsboställe ifrågakommande arbete, därför byggnadslån skulle utgå, erfordras en syn eller ekonomisk besiktning, som bestämde huru arbetet skulle utföras, och en syn för arbetets godkännande. Om däremot ifrågavarande system icke antages, torde i många fall vid mindre nybyggnader äfvensom vid reparationer icke någon extra förrättning af nämnda slag behöfva påkallas och antalet af dylika förrättningar sålunda kunna betydligt inkränkas.

Härförutom har inom utskottet uttalats farhåga, att införande af det föreslagna lånesystemet med därpå följande, å boställena hvilande annuiter måhända skulle kunna verka hindrande för en eller annan mera genomgripande förändring, som i afseende å byggnadsskyldigheten eller andra förhållanden vid de ecklesiastika boställena tilläfsventyrs kunde i sammanhang med ny lönereglering för prästerskapet eller eljest framdeles finnas vara önskvärd.

De fördelar, som af kassornas inrättande kunde vinnas, torde för öfrigt i afsevärd mån kunna ernås genom andra medel. Sålunda synes det utskottet, att en jämn fördelning af byggnadsskyldigheten mellan de särskilda innehafvarne af ett boställe kan på tillfredsställande sätt åvägabringas genom utsträckt årsberäkning; och den lindring i byggnadsskyldighetens börda, som för nuvarande boställshafvare obestriddigen skulle uppkomma genom de ifrågasatta byggnadslånen, torde kunna, särskildt hvad tredje klassens boställen beträffar, beredas genom anlitande af befintliga fonders tillgångar. Endast med det belopp, som enligt det föreliggande förslaget skulle från prästerskapets löneregleringsfond utgå till bestridande af kostnader för lånekassornas förvaltning, skulle en ej ringa hjälp i detta afseende kunna lämnas.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett de föreslagna bestämmelserna angående ecklesiastika byggnadslånekassor icke böra utfärdas.

Stockholm den 25 april 1903.

På utskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservationer:

af herrar *Annerstedt*, *Nordenfalk* och *Sörensson*, som anført:

»Ojämnheten i fördelningen af nybyggnadskostnaden mellan särskilda innehafvare af ett boställe och de svårigheter i ekonomiskt afseende, hvilka följa af tvånget för boställshafvarna att själfva anskaffa medel till byggnadsskyldighetens fullgörande, äro bland de största olägenheterna af nu gällande ordning. Den nuvarande byggnadsskyldighetens ersättande af en skyldighet att erlægga en billig annuitet till en byggnadslånekassa, skulle för boställshafvaren utan tvifvel innebära en icke oväsentlig lindring, och en sådan lindring kan införas redan under tiden för nuvarande lönekonventioners giltighet. På detta sätt kan åt komministrarna, hvilka kännbarast träffas af olägenheterna i den nuvarande ordningen, omedelbart beredas en lättnad, hvaraf de äro i så stort behof.

Den uppfattning, som gjort sig gällande hos flertalet af utskottets ledamöter, att systemet med eklekasiastika byggnadslånekassor skulle ställa sig alltför dyrt, kunna vi icke dela. För att det föreslagna systemet skall kunna medföra någon fördel anse äfven vi nödvändigt, att en centralanstalt inrättas för ombesörjande af den för stiftskassorna erforderliga upplåningen samt att statsgaranti i någon lämplig form lämnas åt centralanstalten, t. ex. genom en af staten öfverlämnad garantifond af statsobligationer. Under dessa förutsättningar synes, enligt vår uppfattning, stiftskassorna kunna erhålla lån mot en ränta motsvarande hvad för första klassens obligationer erlägges. Det synes icke heller böra blifva någon omöjlighet att genom byggnadslånens utbetalande å bestämda tidpunkter och anvisande till en början t. ex. af ett icke så synnerligen stort rörelsekapital från prästerskapets löneregleringsfond mot en ränta icke öfverstigande den, som på löpande räkning erhålles, eller genom annan lämplig åtgärd den befarade ränteförlusten skall kunna nedbringas till ett minimum. Hvad åter förvaltningskostnaderna för stiftskassorna angår, gifver exemplet från skånska prästerskapets byggnadskassa vid handen, att denna kostnad kan hållas inom ganska måttliga gränser, utan äfventyrande af säkerheten för kassan.

Att vid ett sådant ordnande af ifrågavarande förhållanden boställshafvare skola kunna erhålla erforderliga medel till fullgörande af sin byggnadsskyldighet mot väsentligen lägre ränta än om dessa skola anskaffas med användande endast af boställshafvarens privata kredit, därom kunna vi icke hysa något tvifvel.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anse vi, att utskottets hemställan borde innehålla,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen vid granskning af förevarande framställning endast funnit skäl till den erinran, dels att för vinnande af det med stiftskassorna afsedda ändamål är en nödvändig förutsättning, att en centralanstalt inrättas, som har att ombesörja upplåningen af de för stiftskassorna erforderliga medel, dels att för den upplåning, som af centralanstalten skall ombesörjas, icke kan undvaras stödet af statsgaranti i någon lämplig form.»

af herrar *N. Andersson, L. Eriksson, J. Johanson* och *Arnoldsson* mot viss del af motiveringen.
